

Landen in de klas

‘Op de ISK heeft
iedereen een
rugzakje’

Kinderen van vluchtelingen, minderjarige asielzoekers en andere nieuwkomers die nog maar kort in Nederland zijn, vallen onder de Leerplichtwet. Maar de groep nieuwkomers is groot, en zeer divers. Hoe kom je tegemoet aan wat zij nodig hebben en hoe voorkom je verzuim? Zes betrokkenen uit het werkveld vertellen over hun successen en uitdagingen. 'Als je wat wilt bereiken met deze doelgroep, dan moet je buiten de kaders denken.'

Tekst Eveline aan de Wiel

Foto's Het Storminck (studenten hebben geen relatie met het verhaal)

Korte lijntjes, een verzuimmedewerker om grip te krijgen op afwezigheid en een vaste leerplichtambtenaar die een dagdeel per week op school te vinden is: in Deventer werken gemeente en onderwijs nauw samen om het recht op onderwijs voor nieuwkomers te beschermen. En die aanpak werkt, merkt Fura Grol, coördinator bij de Internationale Schakelklas (ISK) van Het Storminck in Deventer en tevens werkzaam bij LOWAN, de organisatie die scholen ondersteunt bij het verzorgen van onderwijs aan nieuwkomers.

Wat is jouw verhaal?

Leerplichtambtenaar Maxime Abou Zeid werd gekoppeld aan de ISK in Deventer en voert nu regelmatig BAS-gesprekken (Bewust Aanwezig op School). Dat zijn preventieve gesprekken die gevoerd worden als een leerling verzuimt, maar er nog geen sprake is van wettelijk verzuim. 'Ik ga er altijd open in', vertelt Maxime Abou Zeid. 'Ik begin nooit met: 'je was er niet', maar zeg liever: 'je bent er nu, wat fijn!' Ik kijk altijd naar de persoon die voor me zit. Daar luister ik naar. Wat is jouw verhaal? En hoe kunnen wij jou helpen om naar school te gaan?'

De aanwezigheid van Maxime Abou Zeid op school heeft leerplicht 'echt' gemaakt, merkt Fura Grol. 'Voorheen was 'leerplicht' een instantie ergens ver weg, uit een brief, maar nu is 'het concept leerplicht' een persoon die op school rondloopt. Dat maakt het concreter, dichterbij.' Tijdens de intake-gesprekken met nieuwe leerlingen legt Fura

Grol de regels uit. 'Soms is het een kwestie van een lange adem. Dan moet je eerst een keer uitleggen dat je voor een tandarts-bezoek niet een hele dag wegblijft, maar hooguit een uurtje. Maar uiteindelijk krijgen we de meeste leerlingen op de rit.' Exacte cijfers heeft ze niet, maar het verzuim is flink gedaald.

'Het begint met het zien van de leerlingen. Dat je ze mist op school'

Diversiteit in de gemeenten

Tijdens de werkconferentie van Ingrado in september jl. gaven Fura Grol en Maxime Abou Zeid samen een workshop over de samenwerking tussen leerplicht en onderwijs, en maatwerk voor nieuwkomers. Een van de deelnemers was Natasja Duijster, leerplichtambtenaar bij de gemeente Altena. Ze ontdekte dat niet alleen de doelgroep zelf zeer divers is, maar dat ook de uitdagingen per gemeente verschillend zijn. Zo heeft de gemeente Altena zelf

geen ISK. Leerlingen moeten soms flink reizen naar de dichtstbijzijnde school voor nieuwkomers. Vervoer kan een extra drempel zijn om op tijd op school te komen.

Dat is een worsteling, vertelt Natasja Duijster. 'Hoe ga je om met een jongere die nooit gefietst heeft en nu iedere dag 18 kilometer naar de dichtstbijzijnde ISK moet fietsen, en ook weer terug? Openbaar vervoer is in onze plattelandsgemeente een uitdaging. En dan gaat het niet alleen om de beschikbaarheid ervan, maar ook om de begrijpelijkheid en de betaalbaarheid. Deelnemers aan de workshop uit grote steden herkenden dat niet. Zij hadden bijvoorbeeld weer problemen met verhuisbewegingen. Dat is in onze gemeente minder het geval: meestal blijven deze leerlingen bij ons langere tijd op dezelfde locatie.'

Het complete verhaal

Ook de doelgroep zelf is zeer divers. 'Binnen één ISK-klas zijn er soms wel tien verschillende maatwerktrajecten nodig,' vertelt Natasja Duijster. 'Is een leerling naar Nederland gekomen omdat zijn ouders hier arbeidsmigrant zijn? Of is een kind naar ons land gevlucht vanuit een oorlogssituatie? Je moet het verhaal van een kind kennen, om te weten wat je kunt verwachten én waar je goed aan doet.'

Dat maakt een goed netwerk essentieel, merkt zij. 'Nauw contact met scholen, maar ook met ouders, jeugdartsen, voogden en beheerders van opvanglocaties is belangrijk, om een zo compleet mogelijk beeld te

kunnen krijgen van een kind en zijn verhaal. Wat heeft een leerling écht nodig? Hoe ga je om met een kind dat gevlucht is voor een oorlog, onderweg zijn broertje verloren en zich zorgen maakt over zijn familieleden die achtergebleven zijn? Die zal niet direct met onderwijs bezig zijn. Dus er wordt veel van ze gevraagd. Soms te veel, denk ik weleens.'

Natasja Duijster merkt dat kennis van andere culturen handig kan zijn om te bepalen welke aanpak het beste werkt bij schoolverzuim. Tijdens een gesprek met een Syrische jongen en zijn voogd vroeg ze de jongen naar zijn droom voor de toekomst. 'Voor mij was dat een vanzelfsprekende vraag, om samen te bedenken hoe hij die droom kan waarmaken. Wat zou je willen worden? Maar zijn voogd zei: hij is zó gewend dat dat voor hem bepaald wordt, en jij vraagt hem nu: wat wil jij? Toen viel voor mij het kwartje. Die jongen had daar nooit over nagedacht. Op het moment dat ik zijn perspectief snap, kan ik beter mijn aanpak bepalen.'

Ook Erik Tholen, doorstroomcoach bij de gemeente Groningen, nam deel aan de workshop en ziet de diversiteit van de groep nieuwkomers als een van de belangrijkste uitdagingen. 'Er zijn altijd weer elementen waar je even niet aan denkt. Dat je ontdekt: o, dat speelt ook nog. Om dat allemaal samen te krijgen, dat is misschien wel de grootste uitdaging. Want er ligt natuurlijk een soort generieke problematiek, maar daarbinnen heeft iedereen zijn eigen verhaal. Wat past wel, en wat niet?'

Buiten de kaders

Om iets te bereiken voor deze doelgroep, moet je buiten de kaders denken, vertelt Erik Tholen. 'Bijvoorbeeld door gebruik te maken van mensen die hier al geland zijn, en die nieuwkomers vanuit hun eigen cultuur en achtergrond op een andere manier kunnen aanspreken. En door de jongeren zelf te betrekken. Soms vind ik het opvallend met hoeveel mensen wij aan het werk zijn voor deze doelgroep, terwijl het misschien wel beter werkt om de jongeren zelf aan het werk te zetten. Zo werkt het met Nederlandse jongeren ook: hoe harder wij aan het werk gaan, hoe harder zij achteroverleunen. Dat is bij deze groep niet anders.'

Enthousiast vertelt Erik Tholen over drie vernieuwende initiatieven in Groningen. Zo lanceerde de gemeente vorig jaar het GOTU-project (Geen Onderwijs Toch Uitdaging). Jongeren die op de wachtlijst staan voor de ISK, volgen via dit project drie ochtenden per week een alternatief programma. Ze krijgen bijvoorbeeld kookworkshops en weerbaarheidstrainingen,

en volgen lessen Nederlands, Engels en maatschappijleer. Karam Shebat, de coördinator van dit project, is tien jaar geleden zelf uit Syrië gevlucht en weet uit ervaring wat nieuwkomers in Nederland nodig hebben. 'Het lukt Karam vanuit zijn cultuur en ervaring heel goed om deze jongeren te mobiliseren', vertelt Erik Tholen. 'Binnenkort bespreken we de succesfactoren van dit project, om te bekijken of we deze op een of andere manier kunnen integreren binnen de ISK.'

Daarnaast is Erik Tholen van plan om in kleine groepjes van vijf of zes jongeren, samen met Karam Shebat, te bekijken hoe deze jongeren weer in hun eigen kracht gezet kunnen worden. 'Nieuwkomers zijn vaak afhankelijk geraakt van het systeem', vertelt Erik Tholen. 'Ze weten niet beter dan dat hun leven wordt geleid: in het land van

herkomst, tijdens de reis hiernaartoe en hier in Nederland, door alle procedures. Maar er zit ook kracht in die jongeren, want ze zijn hier wél gekomen. Alle jongeren die ik spreek, snappen dat het belangrijk is om naar school te gaan, Nederlands te leren en een diploma te halen. Hoe halen we hun krachten naar boven, zodat deze jongeren meer verantwoordelijkheid aankunnen en meer autonoom durven handelen?'

In januari gaat een derde initiatief van start in Groningen: themagerichte fietstochten voor nieuwkomers. In kleine groepjes stappen de jongeren op de fiets, samen met coaches of jongerenwerkers. 'Het idee is dat we routes uitzetten rond bepaalde thema's, zoals gezondheid, en samen op pad gaan. Wij nemen ze mee langs belangrijke plekken in de gemeente, zoals een huisarts of apotheek. Onderweg voeren we gesprekken,

'Als ik zijn perspectief snap, kan ik mijn aanpak beter bepalen'

met een stukje coaching. Zo ontdekken de jongeren niet alleen het belang van de fiets als vervoermiddel, maar we hopen natuurlijk vooral dat er verbinding ontstaat: tussen de jongeren onderling, maar ook met ons als begeleiders.'

Jongeren zien

Volgens Cindy Herberts, verzuimcoördinator bij de ISK van het Metzo College in de gemeente Doetinchem, is het vooral belangrijk dat nieuwkomers zich gezien en gewaardeerd voelen. 'Het begint met het zien van de leerlingen. Dat je ze mist op school. En dat je belt als ze er niet zijn.' Cindy Herberts begon bij het Metzo College als pedagogisch conciërge, maar houdt nu als verzuimcoördinator zicht op de aanwezigheid van de leerlingen. Dat werkt heel fijn, merkt Dorien Weijers, leerplichtambtenaar in diezelfde gemeente. 'Zij zorgt voor structuur en weet precies wat er speelt. Ze is enorm gedreven, heeft een groot netwerk en kent het verhaal achter de namen.'

Cindy Herberts bewaakt niet alleen de structuur van het verzuimbeleid, maar

zorgt ook voor duidelijkheid. 'We hebben heldere regels. Ben je vier keer te laat, dan moet je nablijven. Heb je een afspraak, dan vraag je tijdig verlof aan. Een taalbarrière kan lastig zijn, maar ouders kunnen altijd mailen. Google Translate werkt fantastisch. Hoe meer kinderen naar school gaan en gewend zijn aan de regels, hoe makkelijker straks de overstap wordt naar een reguliere school.'

Verlenging op de ISK

Toch zijn er ook jongeren die het niet redden op de ISK. Of nóg niet. 'We hebben een jongen gehad uit Syrië die zoveel zorgen had, dat hij niet in staat was om naar school te gaan', vertelt Cindy Herberts. 'Zijn vader was net overleden, zijn moeder was ziek en liep gevaar. Het was een pientere jongen met een hoge uitstroomverwachting, maar onderwijs volgen lukte hem op dat moment niet. Toen hebben we besloten om zijn inschrijving op de ISK met een jaar te verlengen, zodat hij vanuit een veilige basis weer kon aansluiten zodra hij daaraan toe was. Dit schooljaar is hij weer gestart, met goede zorg en begeleiding, en hij doet het uitstekend.'

Een aantal keer per jaar organiseert de school een overlegmoment om specifieke leerlingen te bespreken. Ook begeleiders, voogden en leerplichtambtenaren sluiten hierbij aan. 'Tijdens zo'n overleg bespreken we waar we tegenaan lopen. We vertellen wat er al is ingezet en denken samen na over een andere aanpak. Wat is er nodig om ervoor te zorgen dat een leerling naar school komt? We hebben elkaar allemaal nodig om ervoor te zorgen dat een leerling fijn naar school kan, en om veiligheid en duidelijkheid te kunnen bieden. Want daar gaat het uiteindelijk om.' ♥